

## ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ

### Buddhist Leadership Based on Buddhism

บานชื่น นักการเรือน\* สุรศักดิ์ สุวุฒโท\*\* มุทิตา ทวีการไธ\*\* หทัยชนก วนิศรกุล\*\*

Banchuen Nakkanrian\* Surasak Suwuttho\*\*

Mutita Thaveekranthuy\*\* Hathaichanok Vnisorakul\*\*

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย\*

Mahamakut Buddhist University Sirindhornvidyalaya Campus\*

Suan Sunandha Rajabhat University\*\*

#### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ จำเป็นต้องเอาความรู้ ความคิด ความสามารถและคุณธรรมมาสู่ภาคปฏิบัติเริ่มจากการทำงานได้ ทำงานดี ทำงานเป็น จนเกิดความชำนาญอันสืบเนื่องมาจากความรอบรู้ในหลาย ๆ ด้าน และรู้จักใช้หลักพรหมวิหารธรรม หลักทศพิธราชธรรม หลักเบญจศีล และให้มีการลงโทษแก่ผู้ที่ทำผิดล่วงละเมิดกฎหมายโดยไม่มีอคติแอบแฝงอยู่ในใจ

**คำสำคัญ :** ผู้นำทางการเมือง, ทศพิธราชธรรม, พรหมวิหารธรรม, เบญจศีล

#### Abstract

This research aimed to analyze Buddhist leadership based on Buddhism by using a qualitative methodology. It is a documentary research by using data from documents. The results of the research were found that the Buddhist leadership based on Buddhism needs to take knowledge, thinking, capability and virtues into practice. The political leaders would start from doing works, and working well until they have an experience in various fields and apply the principles of Brah-

maviharadhamma, Dasavidharajadhamma, and Five Precepts, and punish the wrong doers in laws and regulations without prejudices in mind.

**Keywords :** Political Leadership, Dasavidharajadhamma, Brahmamaviharadhamma, Five Precepts

## บทนำ

การบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย ผู้นำทางการเมืองเป็นบุคคลที่ได้รับการเลือกจากประชาชนให้เข้ามาบริหารประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน “ผู้นำ” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้องค์กรการประสพความสำเร็จหรือความล้มเหลวในอดีตลักษณะผู้นำที่ดีและเข้มแข็งนั้น จะมองเพียงในด้านกายภาพ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความมั่งคั่ง และบารมี เท่านั้น แต่สำหรับในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ผู้นำที่ดีและเข้มแข็งต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการติดต่อสื่อสารในองค์กรที่ดี ฯลฯ เพื่อที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามที่เป้าหมายได้ตั้งไว้

ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นพิเศษเหนือกว่าบุคคลอื่น ในกลุ่มชนขององค์กรนั้น เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือรอบรู้งานในหน้าที่ สามารถใช้ศาสตร์ ศิลปะในการจูงใจให้คนอื่น ๆ คล้อยตาม ทำตาม และร่วมมืออย่างศรัทธา นับถือ ตามแนวทางที่ให้กระทำ ด้วยความเต็มใจอย่างประสานสัมพันธ์กันจนงานสำเร็จบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง (ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, 2540 : 195) ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นผู้นำแต่ขาดจริยธรรม หาประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ลุแก่อำนาจฉ้อราษฎร์บังหลวง ละเมิดกฎหมาย สามารถสร้างความเสียหายใหญ่หลวงต่อสังคมและประเทศชาติได้ ผู้นำที่สามารถแสดงความเป็นผู้นำและเป็นคนดี มีจริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่ค้นหาโดยนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ตั้งแต่ขงจื้อ เพลโต อริสโตเติล ฯลฯ ผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นผู้นำ มีจริยธรรม เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อ

สังคมและประเทศชาติ (ศ.ดร.ลิขิต ธีรเวคิน, ความเป็นผู้นำทางการเมือง, 2550)

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองอยู่หลากหลาย ได้แก่ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อคติ 4 และศีล 5 ดังนั้นผู้นำต้องใช้สติ นำหน้า ใช้ปัญญาเป็นตัวปฏิบัติ และใช้ธรรมะเป็นหลักยึดไม่ให้ชวนเซ

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้นำทางการเมือง

เชิงพุทธ

## แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

### แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

### ความหมายของผู้นำ

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549 : 26) ได้ให้ความหมาย ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้

เถาว์ลย์ นันทาภิวัฒน์ (2521 : 203) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ธรรมรส โชติกฤษฺร ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า ซึ่งมีความสามารถในการปกครอง การบังคับบัญชา และสามารถชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้ (อ้างใน พระครูสิริจันทนิวิฐ, 2549 : 16-17)

มัลลิกาตันสอน(2544:47)ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม

วิเชียรวิทย์อุดม(2548:2)ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำ และต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถอันเกิดจาก ตัวของเขาเอง จนเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องของกลุ่มให้เป็นผู้นำและนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

Plato ได้ให้ความหมาย ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุม และกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมืองเศรษฐกิจ และสังคม (อ้างใน พัชร ชำนาญศิลป์, 2558 : 15)

สรุป ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น เป็นผู้มีอิทธิพล ควบคุม ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ และกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมืองเศรษฐกิจ และสังคม ให้ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของตนเองและสมาชิกของชุมชน

## รูปแบบของผู้นำ

Kurt lewin ได้อธิบายรูปแบบของผู้นำแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic) คือ ผู้นำที่จะตัดสินใจเองในการตัดสินใจ จะกำหนดนโยบายและลงมือกระทำโดยใช้ความคิดตนเอง ไม่ให้กลุ่มตัดสินใจ

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic) คือ ผู้นำที่ให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะกำหนดนโยบายและลงมือกระทำโดยใช้ความคิดเห็นจากกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำ

3. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-faire) ให้มีเสรีภาพเต็มที่ ผู้นำจะเป็นเพียงผู้ให้ข้อเสนอแนะกิจกรรมแก่สมาชิก จะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติการน้อยที่สุด (อ้างใน มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์, 2540 : 21)

สรุป รูปแบบของผู้นำจะแบ่งตามลักษณะการปฏิบัติ คือ ลงมือกระทำโดยใช้ความคิดตนเอง เป็นผู้นำแบบอัตตาธิปไตย ลงมือกระทำโดยใช้ความคิดเห็นจากกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย และเป็นเพียงผู้ให้ข้อเสนอแนะกิจกรรมแก่สมาชิกมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการน้อยที่สุดเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม

## ลักษณะของผู้นำที่ดี

พระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทรานสุนทรโร) (2550 : 25-37) ได้อธิบายคุณลักษณะผู้นำที่ดีว่า ผู้นำที่ดีพึงดูตัวอย่างจากพระพุทธปฏิมาที่มีคุณลักษณะที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างแก่ผู้นำ มีอยู่ด้วยกัน 7 ประการคือ

1. เกศแหลม หมายถึง ให้มีสติปัญญาอย่าโง่เขลา
2. ตาดู หมายถึงความว่า เป็นผู้นำต้องรู้จักสอดส่อง ดูแล ตรวจสอบความเรียบร้อย
3. หูยาน หมายถึง ให้หูหนวกอย่าหูเบา ผู้นำควรไม่เชื่อคนง่ายอย่างไร้เหตุผล
4. นังนาค หมายถึงความว่า อย่าเบือนหน้าหนีหน้าของตนเองให้ยืดยาวในหน้าที่ของตนเอง
5. ไม่ขานตอบ หมายถึงความว่า บางทีมีสิ่งที่มากระทบกระทั่งจิตใจ เป็นเหตุให้ขาดสติสัมปชัญญะ ผู้นำก็ควรจะเลี่ยงหรืออย่าโต้ตอบ ถ้าคิดว่าจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี
6. ยิ้มปลอบประโลมใจ หมายถึงความว่า เวลาที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเดือดร้อนหรือสนใจมาขอความช่วยเหลือ ผู้นำต้องมีเมตตากับลูกน้อง ต้องช่วยปลอบให้เขาดีขึ้น และช่วยเหลือเขาในสิ่งที่เห็นว่าสมควรและถูกต้อง
7. ตัดสินให้ด้วยความยุติธรรม หมายถึงความว่า เป็นผู้นำต้องเที่ยงธรรม อย่าลำเอียงด้วยอำนาจของ

อคติ ให้ยึดหลักความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องใจ และยึดหลักธรรมาธิปไตย

กวี วงศ์พุ่ม (2539 : 106-110) ได้อธิบาย ลักษณะที่ดีของผู้นำ คือ มีการศึกษาดี เฉลียวฉลาด เชื่อมั่นในตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร และสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัวปรับอารมณ์ สถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมดี มีเหตุผลฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตใจ มีความยุติธรรม มีความ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสร้างความสามัคคี

สรุป ลักษณะของผู้นำที่ดี คือ มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด การศึกษาดี ควบคุมอารมณ์ได้ดี ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริตใจ มีความยุติธรรม เชื่อมั่นในตนเอง และ เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น

### หลักธรรมสำหรับผู้นำในพระพุทธศาสนา

หลักธรรมสำหรับผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำ จะต้อง มี คำสั่งสอนของพระพุทธองค์แสดงให้เห็นถึง คุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี ผู้นำในทางพระพุทธ ศาสนา มีรากฐานมาจากแนวทางการสร้างสรรค์บุคคล ให้มีบุคลิกลักษณะความเป็นผู้นำ เพื่อใช้สำหรับเป็น แนวทางที่จะนำไปปฏิบัติซึ่งมีหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

**พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546 : 240-241)** ทศพิธราชธรรม ธรรมของพระราชา กิจวัตร ที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ คุณธรรมของผู้ปกครอง บ้านเมือง ธรรมของนักปกครอง

1. ทาน การให้ คือ สละทรัพย์สิ่งของ ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

2. ศีล ความประพฤติดีงาม คือ สำรวมกาย และวจีหาวาร ประกอบแต่การสุจริต มิให้มีข้อที่ใครจะ ดูแคลน

3. ปริจาคะ การบริจาค คือ เสียสละความสุข สำราญ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบ เรียบร้อยของบ้านเมือง

4. อาชชวะ ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรง สัตย์ไว้มารยา มีความจริงใจไม่หลอกลวงประชาชน ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต

5. มัททวะ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่งหยาบคายกระด้าง มีกิริยาสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม

6. ตปะ ความทรงเดช คือ แผดเผากิเลส ตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำย่ำยีจิต ความเป็นอยู่ สม่่าเสมอ มุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียร ทำกิจให้บริบูรณ์

7. อักโกธะ ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วกราด ลุอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความ เคืองชุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอัน ราบเรียบเป็นตัวของตนเอง

8. อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบคั้น กดขี่ เช่น เก็บภาษีสุจริต ไม่หลงระเริงอำนาจ

9. ขันติ ความอดทน คือ อดทนต่องาน ที่ตรากตรำ ไม่ยอมละทิ้งกรณีย์ที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรมดา คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่มีความ เอนเอียง สติมั่นในธรรม

สรุปได้ว่า ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรม ของผู้ปกครอง เพื่อให้คนในสังคมอยู่กันอย่างผาสุก และต้องคำนึงถึง ทาน คือ การให้สิ่งที่ควรให้แก่บุคคล ที่ควรให้ ศีล คือความประพฤติดีงาม ปริจาคะ คือ การเสียสละเพื่อส่วนรวม อาชชวะ คือ ปฏิบัติภารกิจ หรือหน้าที่ด้วยความสุจริตจริงใจ มัททวะ คือ ความอ่อน โยนมัยอัธยาศัยไม่เย่อหยิ่งกระด้างหยาบคาย ตปะ คือ ความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ ไม่ลุอำนาจแห่งความโกรธ อวิหิงสา คือ ไม่กดขี่ข่มเหงให้ประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองได้รับ

ความเดือนร้อนทุกข์ยาก ขันติคือ รู้จักข่มใจห้ามใจตัวเอง  
อวิโรธนะ คือ ความไม่ประพฤติดีไปจากกรรม

**พระธรรมปิฎก** (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546 : 124) พรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับ ความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และ ปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

1. เมตตา ความรัก ปราบปรามดีอยากให้เรา มีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ สัตว์ทั่วหน้า

2. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ไฟใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน ของปวงสัตว์

3. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบาน อยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดี ด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะ ให้ ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรัก และชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีผลชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ

สรุปได้ว่าหลักของพรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรม ของผู้ปกครอง เพื่อให้คนในสังคม อยู่กันอย่างผาสุก และต้องคำนึงถึง เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับ สุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาความสุขเกิดขึ้นได้ ทั้งกายและใจ กรุณาเป็นความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา เป็นความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา การรู้จัก วางเฉย วางใจเป็นกลาง

**พระธรรมปิฎก** (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546 : 149) อดติ 4 คือ

1. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ
2. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง

3. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง, พลาดผิด เพราะเขลา

4. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

**อดติ 4** หมายถึง ผู้ปกครองต้องละเว้นจาก อดติหรือความลำเอียง 4 ประการ ในการใช้อำนาจที่ เป็นกลาง ผู้ปกครองจะต้องละเว้นอดติ 4 ประการนี้ อย่างเด็ดขาด คือ

1) ลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบพอกัน คือ รักคนโน้นมากกว่าคนนี้ เรียกว่า ฉันทาคติ

2) ลำเอียงเพราะไม่ชอบ โกรธเกลียดกัน เรียกว่า โทสาคติ

3) ลำเอียงเพราะหลง ไม่รู้จักจริง เรียกว่า โมหาคติ

4) ลำเอียงเพราะกลัว เช่น กลัวอิทธิพล กลัวอำนาจ เรียกว่า ภยาคติ (อง. จตุตถก. 21/23/17)

สรุป หลักของอดติ เป็นหลักธรรมของ ผู้ปกครองที่ต้องละเว้น ในการทำหน้าที่บริหารหมู่ คณะหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เนื่องด้วยผู้ปกครองและ ผู้ใต้ปกครอง จะต้องยึดหลักของอดติ 4 ไว้ในตน มิให้เกิดความลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะเกลียด ลำเอียงเพราะความไม่รู้ในเหตุและผล มีความจำเป็น ที่จะต้องเว้นจากอดติทั้ง 4

### เบญจศีล

หลักธรรมนี้ ต้องการให้มีผู้นำมีมาตรฐาน แห่งเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบ ถือเป็นหลักการขั้นพื้นฐาน ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน เพราะผู้ที่จะเป็นผู้นำต้อง มีความพร้อมทางด้านจิตใจเป็นเบื้องต้น เป็นผู้ที่มีศีล เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่ง ก็จะไม่เป็นคน เต็มร้อย ศีล 5 ประกอบด้วย

1. การไม่ฆ่าสัตว์ เพื่อให้ผู้นำมีจิตใจที่อ่อนโยน มองเห็นความสำคัญของชีวิตผู้อื่น กับชีวิตของตน เสมอกัน หลักธรรมข้อนี้ยังสื่อถึงการเคารพในสิทธิของ ผู้อื่นด้วย

2. ไม่ลักทรัพย์ เมื่อผู้นำไม่คดโกง การพัฒนาองค์กรต่าง ๆ ก็ย่อมมีความเจริญก้าวหน้า

3. ไม่ประพฤติดินในกาม ธรรมข้อนี้เป็นการป้องกันปัญหาทางด้านสังคมในหลาย ๆ ด้านที่จะตามมาผู้นำควรประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี

4. ไม่พูดเท็จ ซึ่งรวมถึงการไม่พูดคำไม่จริง คำหยาบ คำล้อเสียด

5. ไม่เสพของมีนเมา ที่จะเป็นต้นเหตุไม่ให้หลงลืมสติได้ ผู้นำควรประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี (พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรพต ธีรธมโม, 2552 : 159)

สรุปว่า คีล 5 คือ ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ เป็นหลักการขั้นพื้นฐานซึ่งผู้นำควรประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบด้วย การไม่ฆ่าสัตว์ เพื่อให้ผู้นำมีจิตใจที่อ่อนโยน ไม่ลักทรัพย์ เมื่อผู้นำไม่คดโกง ไม่ประพฤติดินในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่เสพของมีนเมา

## ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีอยู่แล้ว อาจอยู่ในรูปข้อมูลที่ผู้อื่นรวบรวมเอาไว้หรือข้อมูลที่ผ่านกรรมวิธีทางข้อมูล (Data Processing) หรือการวิเคราะห์ (Data Analysis)

## ผลการวิจัย

ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ คือ เป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น เป็นผู้มีอิทธิพล ควบคุมชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ และกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของตนเองและสมาชิกของชุมชน ผู้นำแบ่งตามลักษณะการปฏิบัติ คือ ลงมือกระทำโดยใช้ความคิดตนเอง

เป็นผู้นำแบบอัตตาทาธิปไตย ลงมือกระทำโดยใช้ความคิดเห็นจากกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย และผู้นำที่เป็นเพียงผู้ให้ข้อเสนอแนะ กิจกรรมแก่สมาชิกมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการน้อยที่สุดเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม ผู้นำที่ดีนั้น ควรมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด การศึกษาดี ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริตใจ ยุติธรรม เชื้อมั่นในตนเอง และเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น

ลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ ต้องเที่ยงธรรม ยึดหลักความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง ยึดหลักธรรมาธิปไตย เสียสละเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต และปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้นำทางการเมือง สรุปได้ดังนี้ ทศพิธราชธรรม เพื่อให้คนในสังคมอยู่กันอย่างผาสุกพรหมวิหาร 4 เพื่อให้คนในสังคมอยู่กันอย่างผาสุก อคติ 4 เป็นหลักกละเว้นในการทำหน้าที่บริหารหมู่คณะ คีล 5 เป็นหลักการขั้นพื้นฐาน หลักธรรมของผู้ปกครอง ซึ่งผู้นำควรประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี

## สรุปอภิปรายผล

ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ นั้นต้องเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น เป็นบุคคลที่มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริตใจ ยุติธรรม และเชื้อมั่นในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักเบญจศีล ของพระครูโสภณปริยัติสุธี คือ ผู้นำไม่คดโกง การพัฒนาองค์กรต่าง ๆ ก็ย่อมมีความเจริญก้าวหน้า ผู้นำมีจิตใจที่อ่อนโยน และไม่หลงลืมสติ ลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ ต้องเที่ยงธรรม ยึดหลักความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง ยึดหลักธรรมาธิปไตย เสียสละเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและ

ปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวิจิตรปฏิภาณ คุณลักษณะผู้นำที่ดี คือ มีสติปัญญา ตรวจสอบความเรียบร้อย ไม่เชื่อคนง่าย อย่างไรก็ตาม อย่าเบียดเบียนหน้าที่ของตนเอง ไม่ขาดสติสัมปชัญญะ ต้องมีเมตตากับลูกน้อง ต้องเที่ยงธรรม และยึดหลักธรรมาธิปไตย

### ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำทางการเมือง ควรนำเอาหลักการเรื่องผู้นำเชิงพุทธไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน
2. ผู้นำทางการเมือง ควรนำเอาหลักการเรื่องผู้นำเชิงพุทธไปสร้างต้นแบบสำหรับผู้นำทางการเมือง

### เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กวี วงศ์พุ่ม. (2539). **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- พระครูสิริจันทนิวิฐ. (2549). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. พิมพ์พิเศษ 5 ธันวาคม 2549. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทรานันท์สุทโร). (2550). **ยอดแห่งผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีรธมฺโม). (2552). **รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาบรรณาการ.
- พัชร ชำนาญศิลป์. (2558). **การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ เขตภาคเหนือตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เถาว์ลย์ นันทาภักดิ์. (2521). **หลักการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์. (2540). **จริยธรรมกับภาวะผู้นำ : ศีลภาวนาของนักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสหภาพการพิมพ์ จำกัด.
- วิเชียร วิทยาอุดม. (2548). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : ธีระฟิล์มและเซเท็กซ์.
- ศิริพร พงศ์ศิริโรจน์. (2540). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: เทคนิค 19.
- ศ.ดร.ลิขิต ธีรเวคิน. **ความเป็นผู้นำทางการเมือง**. 14 มี.ค. 2550. <https://mgronline.com/daily/detail/9500000029811> สืบค้นเมื่อ 4/4/2562.